

NASLOVNICA

SADRŽAJ

INTERVJU S POVODOM

KRITIKA I...

↳ Kazališna umjetnost

↳ [Plesna umjetnost](#)↳ [Ognjenović V. Osječki balet](#)

↳ Marijanović G. Vragolasto dobar rođendan

↳ Likovna umjetnost

↳ Filmska umjetnost

MANIFESTACIJE

ESEJI

MEĐUNARODNA SURADNJA

IZDAVAČKA DJELATNOST

ERASMUS

ZBORNICI

Vuk Ognjenović

wukenjara@gmail.com

Osječki balet - jučer, danas, sutra

Poput svake djelatnosti tako i profesionalni balet u Hrvatskoj ima svoju povijest koja se može sustavno pratiti u različitim povijesnim razdobljima. Ona nisu ujednačena u smislu sukcesivnog napredovanja struke osobito u prvim desetljećima 20. stoljeća. To je bilo povezano s brojnim organizacijskim, a nerijetko i političkim okolnostima koje su utjecale i utječu na opći razvitak hrvatskog kazališta. Ipak i kroz ta razdoblja vidljiva su htijenja za postojanjem i opstankom te umjetničko-kazališne grane koja u pojedinim kasnijim etapama dostiže u Hrvatskoj iznimno vrijedna i međunarodno afirmirana postignuća.

Iako razvoj hrvatskog baleta nije tekao simultano s razvojem baleta u svijetu u potonjem vremenu balet će se afirmirati u nacionalnim kazalištima i sustići, tj. krenuti u razvoj i korak dalje s najvećim baletnim ostvarenjima svjetske baletne umjetnosti. Hrvatski balet, koji je s operom i dramom važna sastavnica hrvatskog glumišta i tvori umjetnički trolist u nacionalnoj kazališnoj ustanovi, svoj trnovit put utirao je različito na hrvatskim pozornicama. Prvo se balet javio u Zagrebu 1876. godine, potom u Osijeku 1910., u Splitu 1940. te u Rijeci 1946. godine. Zajedničko tim baletima je to da su najprije sudjelovali, kao dijelovi, u opemim djelima. No, ubrzo su ostvarivali samostalne baletne predstave.^[1]

Godine 1947. u Osijek^[2] dolazi bračni par Argene i Dragutin Savin, koji će ovdje umjetnički sadržajno proživjeti glavninu, (ako ne i cijeli) radnog vijeka. Iste sezone oformljen je i službeno Balet HNK Osijek, otvorena su radna mjesta te je zaposleno nekoliko balerina i plesača. Plesačica-primabalerina, pedagoginja, koreografkinja, šef Baleta u Osijeku Argene Savin otići će dvadesetak godina kasnije u invalidsku mirovinu (1967.) dok će njezin suprug, maestro Savin – skladatelj, dirigent, ravnatelj osječke Opere, umjetnički ravnatelj Annala komome opere i baleta, redatelj, scenograf, kostimograf, prevoditelj libreta i drugo, napustiti Osijek 1971. i zadnje četiri godine profesionalnog angažmana posvetiti rodnome Splitu. Njihov prinos osječkoj kulturi i osobito kazališnoj umjetnosti nemjerljiv je i, zasad, nedosegnut.

djela stopljenih u razne baletne večeri.

Druga stožerna osoba u bližoj povijesti osječkog Baleta zacijelo je Stjepan Suhij (1915. - 2001.), slovenski plesač, koreograf, baletni majstor i pedagog koji je bio «na radu» u osječkom HNK-u cijelo desetljeće, od 1951. do 1960. godine. Došao je kao 36-godišnjak, u zrelim plesničkim godinama nakon angažmana u Ljubljani i Beogradu. U Osijeku je uspio napraviti ono što je u velikoj mjeri u Operi uspjelo Dragutinu Savinu: stručno profesionalno utemeljiti Balet kao potpuno samostalnu granu sposobnu uhvatiti se u koštac sa složenim profesionalnim zadacima. Istaknuo bih da se u njegovo vrijeme ansambl sastojao od gotovo 40 plesača (što je zaista imponozantan broj u prvom redu ako se uzme u obzir veličina scene).

Odlazak Stjepana Suhija iz Osijeka i početak sedmog desetljeća prošlog stoljeća za HNK u Osijeku, na žalost, znače početak kraja zlatnog razdoblja osječkoga Baleta.^[3] Tadašnja ravnateljica Baleta i koreografkinja Argene Savin čini sve, pa i nemoguće, ne bi li sazdana dosege održala. To se najbolje vidi u posljednjim "pravim" baletnim predstavama iz 1963. godine: *Sedam smrtnih grijeha* Brecht/Weilla, *Suite Igora Stravinskog*, *Stvaranje svijeta* D. Milhauda i *Nadigravanje* D. Savina. Te su predstave prezentirale suvremeni baletni izraz i ujedno indicirale u kojem bi smjeru osječki Balet valjalo dalje usmjeravati. Na žalost, odlaskom Sofije Ojetičanin iz Osijeka 1963. prestaje s radom Niža baletna škola, a umirovljenjem Argene Savin do 1968. Balet se svodi na desetak plesača koji «opslužuju» operne i operetne predstave HNK-a. Toj novoj kadrovskoj situaciji ne mogu doskočiti ni vrijedni voditelji Baleta i koreografi nakon Argene Savin. Kao da je krug zatvoren, slično početku 20. stoljeća balet na osječkoj pozornici ostaje samo u «tragovima» i nadi da će jednom ponovo dostići zlatni sjaj.

Žeđ osječke publike za baletom "umiruje" na svoj domišljat, promišljen način Dragutin Savin, umjetnički utemeljitelj Annala komorne opere i baleta (od 1970.godine), zahvaljujući kojem je osmo desetljeće 20. stoljeća afirmiralo vrhunski relevantan baletni izraz s istaknutim domaćim snagama Neđadom Kurićem, Šteficom Heller i Brankom Zgrablić te povremenim gostovanjima (Baleti iz Temišvara, Praga, Bratislave, Pečuha, Netherlands Dans Theater iz Den Haaga, Chorica iz Atene, Compagnie Anne Beranger iz Pariza, Ballet van Vlaanderen iz Antwerpena, Klasični balet iz Moskve, Theatre Josrph Rusillo iz Pariza, Ritualno plesno kazalište Butosha iz Tokija, Lenjingradski balet, Balet Njemačke državne opere iz Berlina, Tänzprojekt iz Münchena, Balet Arabesque iz Sofije i mnoge druge). Ipak taj "nadomjestak" ma kako atraktivan bio nije mogao zamijeniti neophodnu kontinuiranu domaću baletnu djelatnost drugoga nacionalnoga kazališta u Hrvata.

Osječki balet u 21. stoljeću

Krajem 20.stoljeća na inicijativu primabalerine u mirovini Sonje Kastl i Antuna Marinića osniva se plesni ansambl pri HNK-u u Osijeku te se javlja ona pozitivna iskra i tračak nade za ovu iskonsku, plesnu umjetnost. Ansambl godinama, sve do 2002. vježbava nekadašnja balerina osječkoga HNK-a gdja. Štefanija Heller koja taj, ispočetka od šačice entuzijasta sačinjen ansambl, pretvara u pravi (polu)profesionalni ansambl!

Dolaskom 21. stoljeća otvorena je Osnovna baletna škola pod vodstvom Antuna Marinića, prijeko potrebna u obrazovanju novih plesača-balerina koji će sudjelujući s postojećim plesnim ansamblom u predstavama imati priliku učiti o ovoj umjetnosti, kao i kroz predmet scenska praktila koji se u kasnijim razredima javlja kao obvezan i jedan od najbitnijih predmeta. No, kako grad tada nije imao sluha za baletnu umjetnost te budući da djeca koja su završila nižu baletnu školu nisu zadovoljila kriterije pri upisu u srednju baletnu školu u Zagrebu (privremeno) propada i inicijativa da se nakon puna 4 desetljeća otvori pravi profesionalni baletni ansambl u Osijeku!

Maja Đurinović (Pročelnica za scenski pokret na Umjetničkoj akademiji u Osijeku) jedna je od brojnih koja je prepoznala problem i specifičnu situaciju baleta u Osijeku. Prepoznaje ga kao problem ne samo ovoga grada već i čitave Hrvatske, kojim se bave i ostali istaknuti plesni umjetnici (Sonja Kastl, Silva Muradori, Svebor Sečak, Dinko Bogdanić, Ljiljana Gvozdenović, Edina Pličanić, Tomislav Petranović...) te u mnogobrojnim člancima progovara upravo o tome: „Uvijek postoji mogućnost da se balet dogodi brzo: osječko kazalište procijenilo je da za iole ozbiljniji projekt trebaju najmanje pet parova, koji bi iznijeli profesionalni program dok ne stasaju domaće, mlade snage. Stjepan Miletić imao je sličan problem početkom 20. stoljeća u Zagrebu. Znajući da za stvaranje kvalitetna corps de balleta treba mnogo vremena, on je istodobno pokrenuo dječju baletnu školu i zaposlio primabalerinu, baletnoga majstora, solistički par i dvije kompletne baletne kadrile. Miletić je to tada očito mogao. Njegovo zlatno vrijeme pamtimo kao spoj visoke profesionalnosti i iskrena domoljublja, traženje vlastitog izraza uz europske kriterije. Zar je nemoguće tražiti nešto slično sto godina poslije, u Osijeku — da ne širimo temu?“^[4]

Danas i dalje djeluje Plesna skupina unutar HNK, konačno pod novim imenom Baletni ansambl HNK, a da je i ovaj-ovakav ansambl prijeko potreban kazalištu i samome gradu nedvojbeno je i sam prvak baleta HNK u Zagrebu g. Svebor Sečak pokazao još 2004., prije punih 10 godina. Svima je pokazano da se uz trud, rad i disciplinu te, prijeko potrebno, kontinuirano vježbanje mogu postići gotovo i nezamislivi rezultati. Pa je tako premijera baleta Krešimira Baranovića u Osijeku izazvala nezapamćen uspjeh, sama predstava bila (po odabiru publike) na 2.mjestu na Danima otvorenoga kazališta te bila nominirana za dodjelu Nagrada hrvatskome glumištu.

Nedvojbeno je da je ovaj plesni ansambl, iako još tada u povojima, imao dovoljno energije i ambicije za stjecanje relevantnije pozicije u kulturnom tlocrtu ovoga grada i ovih prostora. To se kasnije i ostvarilo.

Nkolina Bernvald i Vuk Ognjenović u predstavi Zapplešimo kroz povijest u izvedbi Pas de deuxa iz baleta Labuđe jezero. Foto: Arhiva HNK Osijek

Predstava *Zapplešimo kroz povijest*, makar i ne zadovoljava u potpunosti estetske kriterije struke, jedna je od rijetkih koja je doživjela izrazito veliki broj izvedaba, što dokazuje da su ljudi u Osijeku „gladni“ plesa. Dakle, evidentno je da zanimanje za balet u osječkoj publici postoji, a to se najbolje pokazalo ogromnom posjećenošću gostujućih baletnih predstava, kako domaćih tako i stranih ansambala koji su pokazali da osječkoj publici nedostaje treća grana umjetnosti u njihovome nacionalnom kazalištu u Gradu na Dravi, koje sve do osnivanja profesionalnoga baletnog ansambla nikada neće biti potpuno^[5].

(P)ostanak baleta u osijeku

Postojanje Baleta u Osijeku imperativ je današnjeg vremena u kojem grad poput Osijeka, grad koji je u ne tako dalekoj povijesti bio kulturno i gospodarsko središte, grad s kazališnom ali isto tako i prekinutom, baletnom tradicijom, dugom više od 100 godina, grad je koji jednostavno zaslužuje imati Balet, plesnu umjetnost prisutnu u svom životu. Zašto?! Zašto ne?!!

Zaprepastilo me neznanje o baletnoj umjetnosti općenito u gradu od kojih 120.000 žitelja (a ako se uzmu i prigradska naselja koja gravitiraju gradu, po popisu iz 2001. gotovo i 200.000). Pogotovo kada se zna da primjerice jedan Maribor, grad veličine poput Osijeka, ima balet na zavidnoj razini čiji plesači gostuju po svjetskim kazališnim kućama. Od pitanja: pa što za "to" postoji škola do: što, za "to" postoji i akademija, pa što se tu ima učiti?! Također smatram da je Osijek kao sveučilišni grad, dužan imati ples kao samostalnu izvedbenu umjetnost na svojoj sceni jer se ne može dozvoliti da generacije studenata prođu kroz grad a da nisu imali prilike vidjeti niti jednu jedinu plesnu predstavu dok primjerice u drugim sveučilišnim gradovima poput Zagreba, Splita ili Rijeke pa čak i Zadra to imaju. Nadalje, Sisak ima svoj plesni ansambl koji redovito daje plesne projekte, Pula ima suvremeni ansambl, Zadar ima suvremeni ansambl, Rijeka baletno-suvremeni ansambl, Split baletni ansambl, Zagreb baletni, suvremeni te plesni ansambl kazališta Komedija.

Konačno, Osijek je dobio Baletni ansambl HNK u Osijeku, doduše ne još i Balet HNK u Osijeku koji za sobom povlači i radna mjesta te samim time i službeno 3 granu unutar kuće. Ipak, poticaj je to Slavonkama i Slavoncima koji inače slove kao vlasnici nezdravih, pretilih i tromih tijela da šalju djecu na balet umjesto da sjede u kućama pred kompjutorskim igricama i TV-om s bolesnim podočnjacima i s nemogućnošću da naprave jedan jedini čučanj ili trbušnjak, a kamoli sklek u desetoj godini života (sic!). Neka nauče kako red, rad i disciplina njih samih a ne bilo što drugo dovode do rezultata. Kada uvide to kroz sebe same i svoj rad dobiti će i "ono" tako potrebno u životu a to je pozitivni natjecateljski (sportski) duh koji će im kasnije, ako se i ne opredijele za balet kao životni poziv, donijeti višestruke koristi.

Nisu Grci bez razloga svoj odgoj bazirali kroz brojne discipline među kojima je pored pjesništva, glazbe, astronomije, gimnastike, filozofije ... ravnopravnu ulogu imao i ples.

Preduvjeti

Glavni preduvjet jest svakako samo kazalište i scena. Kako veličina scene zadovoljava sve uvjete, iskustveno i povijesno dokazano, nema nikakvih zapreka u tom smislu. Razvoj i trnovit put koji je Baletni ansambl, od svoga ponovnog osnutka prije punih 19 godina do danas prošao, odličan je pokazatelj da je plesna umjetnost itekako prijeko potrebna suvremenom glazbenom kazalištu. Svako računanje isplativosti nameće pitanje da li onda nije isplativa niti drama, opera ili bilo koji drugi oblik, ne samo ni kazališne, umjetnosti. Osijek kao potencijalna prijestolnica kulture jednostavno kao najveći argument za stvaranje baletnog ansambla ima upravo činjenicu da se ne može biti prijestolnicom kulture bez baleta i plesne umjetnosti. Trenutno na službenoj razini taj uvjet kao grad ne zadovoljavamo. Unatoč brojnim plesnim klubovima, jedino službeno što Osijek od plesa ima jest osnovna škola za suvremeni ples. Istu imaju gotova svi manji gradovi u Hrvatskoj. No, još uvijek nemamo baletnu školu koja je baza i za suvremeni ples. Pokazatelj je to zbrke, sustavnog nemara i neznanja za plesnu umjetnost općenito. Bilo bi to kao da u Osijeku imamo sve sportove osim bazičnih, gimnastike i atletike. Usput, još jednom rečeno, baletne vježbe su sastavni i neodvojivi dio gimnastike!

Vratimo se nazad na Baletni ansambl HNK u Osijeku koji je unazad nekoliko godina iz „plesne skupine“ prerastao u baletni ansambl. Od početaka nastanka se vježba klass (vježbe klasičnog baleta) no sada su te vježbe puno teže, odnosno na razini bilo kojeg drugoga baletnog ansambla u Hrvatskoj. Sustavno napredovanje dovelo je do toga da je, nekada nezamislivo „penjanje“ na špice, sada sastavni dio svakodnevnoga treninga.

Koreografije u predstavama, baletni umeci u operama, operetama i mjuziklima, redovito imaju plesove u špicama. Novogodišnji koncerti unazad 2 godine uprizorili su neke od najtežih ulomaka iz baleta „Orašar“ te ostalih „bijelih“ baleta.

Balet Orašar, HNK Osijek. Foto: Arhiva HNK Osijek

Dakle, u HNK u Osijeku se danas pleše baletni repertoar.

Uprizoren je i balet *Petar Pan* kao jedna od najprodavanijih predstava unazad 20 godina. U istome baletu prikazan je kolaž plesova od čiste klasike do suvremenih plesnih tehnika. U jednoj predstavi okupljen je ogroman plesni potencijal grada Osijeka.

Nakon predstave povećan je interes za baletom pa je tako otvoren i baletni studio unutar HNK, kao inačica baletne škole koju Osijek još uvijek nema. Studio uspješno radi po programu A. Vaganove već 3. godinu te je kao dokaz uspjeha za rezultat imao 3 polaznice primljene direktno u 1. srednje baletne škole u Zagrebu.

Konkretno

Za početak nužno je dovesti najmanje 5 baletnih parova, dakle 10 plesača koji bi bili baletni nukleus a koji bi uz balerine sadašnjeg baletnog ansambla tvorili pravi Balet HNK

(klasičnog i suvremenog plesnog izričaja). Dakle, nužno je otvaranje 10+1 radnih mjesta te time službeno otvaranje 3. grane umjetnosti kojom bi HNK u Osijeku i službeno dobio Balet. Zatim, gotovo istovremeno ili za koju godinu kada se formira baletna publika i još više povećava zanimanje za balet i plesnu umjetnost općenito, nužno je otvaranje osnovne baletne škole, iste koju već imaju osim Zagreba, Rijeke, Splita i Čakovca, Zadar, Dubrovnik, Šibenik...! Time bi profitirali brojni plesni klubovi u gradu, sportaši i svi ostali kojima je direktno ili indirektno baletna umjetnost utkana u poziv kojim se bave. To su redom: latino-američki plesni klubovi, klubovi standardnih plesova, jazz dance, moderni, suvremeni..... zatim sportaši: gimnastičari, ritmičke gimnastičarke, sinkronizirane plivačice..... Svima je zajednički za čistoću izvedbe i tehniku – BALET!

Postavljanje baletne premijere na repertoar kazališta, početak je stvaranja Baleta u Osijeku. Upravo to je učinjeno još prije 2 godine, kada je tadašnji intendant Božidar Šnajder a nakon dobivene donacije u vidu baletne i plesne opreme u vrijednosti od preko 300.000kn koja je došla iz USA na moju inicijativu, odlučio pomoći i obećao premijeru za slijedeću sezonu. Sezona koja je došla zasigurno povijesno ostaje kao najbaletnija do sada budući je u povijesti osječkoga baleta napravljen najveći pomak i projekt.

Balet Orašar, HNK Osijek. Foto: Arhiva HNK Osijek

Konačno, 22. studenog 2013., premijerno je izveden i balet *Orašar*, u kojem su uz baletni ansambl i osječke soliste, kao gosti nastupili nacionalni prvaci Edina Plićanić i Tomislav Petranović. U predstavi su sudjelovali i baletni studio HNK, G.šk.Franjo Kuhač, plesni studio Shine, Original Skillz Crew Croatia, latino plesači, break-danceri, capoeira plesači, gimnastičari etc. Tek kasnije riječki HNK učinio je isto s njihovim *Orašarem* po uzoru na Osijek, pa su tako ubacili, za vojnike, capoeira plesače i djecu iz plesnih klubova i baletnih studia. U samo godinu dana odigran je preko 25 puta, gostovao u Varaždinu(samo dijelovi) i u Slavanskom Brodu premijerna izvedba u kojoj su opet sudjelovali naši nacionalni prvaci: Edina Plićanić i Tomislav Petranović. Balet *Orašar* definitivno je nadmašio sva očekivanja, kako publike tako i kritike.

22. studenog 2014., točno godinu dana nako premijere, bila je i praizvedba baleta *Fortuna*. Prvi je to moderni balet i pokazatelj kako je baletni ansambl stasao u pravi ansambl koji je u mogućnosti iznjedrili predstave klasičnog baletnog repertoara, ali i modernijeg plesnog izričaja.

Sada je na redu financijska injekcija koja će potaknuti dolazak profesionalnih plesača u grad ali i njihov ostanak i daljnje ulaganje u plesnu umjetnost ovoga grada. Time će Osijek dobiti, ne nešto novo, već samo vratiti izgubljeno staro.

Non progredi est regredi!!

[1] Doduše, kontinuitet djelovanja nije karakterističan za sva kazališta. Tako naprimjer u osječkom kazalištu 1970-ih godina balet „nestaje“, odnosno egzistira kao i na početku 20.stoljeća, kao dopuna operi, opereti i drami te tek u prvim godinama 21. stoljeća balet u toj nacionalnoj kazališnoj kući polako ponovo oživljava.

[2] Sretno za Osijek ali, prema vlastitim priznanjima, i za njih.

[3] Paradoksalno: koliko osječka Opera uspijeva, zahvaljujući inicijalnosti i umješnosti svoga ravnatelja Dragutina Savina, specijalizirati svoj profil tada u razmjerima bivše države, kao zanimljivu i intrigantnu komornu operu bliskih suzvučja sa suvremenošću, toliko istovremeno Balet počinje stagnirati, nedovoljno podržavan i u samom kazalištu i u gradu, te se kadrovski počinje osipati.

[4] Đurinović, Maja „Poticanje savjesti“. U: *Vijenac*, br. 251, 16.5.2003. <http://www.matica.hr/Vijenac/vijenac251.nsf/AllWebDocs/Aska>

[5] Ako znamo da pored tri „potpuna“ kazališta u Hrvatskoj, a za sada su to samo Rijeka, Split i Zagreb sa sve tri umjetničke grane (Drama, Opera i Balet) imamo i HNK u Varaždinu (Drama) te HNK u Osijeku (Drama i Opera). Dakle umjetnički trolist još službeno nije zaživio u našem gradu iako se stalno stavljamo uz bok sa 3 velike kazališne kuće, HNK u Osijeku još uvijek, nažalost, to nije. Također bih spomenuo da zagrebačko gradsko kazalište Komedija službeno ima svoj profesionalni baletni ansambl, a Osječki HNK nema.